

Vilim Ribić,

sindikalac i iskusni borac za veće plaće zaposlenih u javnom sektoru, komentira aktualne sindikalne prijedore, dogovore s Vladom i novu karijeru u Socijaldemokratima

RAZGOVOR

Razaranjem sustava plaća Vlada gasi požarčiće na tako nespretan način da raspiruje nove

Ova odluka kao da je stigla s Mjeseca. Naime, ima svoju svjetlu i tamnu stranu. Raduje me da je Vlada intervenirala u korist ljudi s najnižim plaćama. Njih je inflacija pogodila najviše, jer su cijene hrane rasle znatno više od stope inflacije. Međutim, to nije izvela u sklopu kolektivnog pregovaranja. Stoga sindikati nisu imali priliku upozoriti je na slabosti ovako koncipiranog rješenja. Ono će proizvesti niz frikcija u sustavu pa će u nekim slučajevima ljudi s višim koeficijentima imati manju plaću od ljudi s nižim koeficijentima. Ova mjera bi se mogla progutati samo kao interventno rješenje dok traje inflacija i do novog Zakona o plaćama, smatra Ribić

Razgovarao
**DUBRAVKO
GRAKALIĆ**

Vilim Ribić, istaknuti sindikalni lider u proteklih tridesetak godina, još nije bacio koplje u trnje. Iako je umirovljen, još uvijek radi u Nezavisnom sindikatu znatnosti i visokog obrazovanja, stalno putuje, a aktivirao se i u stranci Socijaldemokrati. Aktualna borba sindikata za veća prava radnika - koja ima uspjeha u predizbornoj godini - samo je jedna tema o kojoj smo razgovarali s Ribićem.

- Iako ste u mirovini, stalno ste zaposleni. Savjetnik ste u sindikatu znatnosti i visokog obrazovanja, putujete, aktivni ste u stranci Socijaldemokrati?

- Angažiran sam znatno više od pola radnog vremena za koje primam plaću. Teško je razdvojiti što je baš posao, a što volonterska društvena aktivnost. Sindikalni rad, ako ga se radi s uvjerenjem i strašću, nije posao, već poziv. U sindikatu se ne radi, u njemu se živi, jer je to bunar bez dna. Više ne vodim organizaciju. Trenutno koordiniram gransko kolektivno pregovaranje našeg sindikata. Bitno je da više ne nosim teret odgovornosti. Sada je to ugodnije, s manje stresa.

Vjeran socijalnim idejama

- Mediji su Vas dosta prozivali kao vječnog sindikalca, da ne kažem teletjaša.

- Što se tiče dugovječnosti, zapravo su me, mimo svoje volje, hvalili, jer su time rekli da sam ostao vjeran cijeli život idejama socijalne pravde, sindikata i demokracije, koje su mom životu podigle smisao. Stalnost i vjernost su vrline. Osim toga, članovi su mi u tajnom glasovanju uvijek davali najviše glasova. Za njih sam radio neprestano 60 do 70 sati tjedno premještajući se iz fotelje u fotelju i tako 30 godina.

- Mediji Vas nisu voljeli?

- Toliko neosnovanih, sustavnih, izmišljenih i apsurdnih napada rijetko je tko u našoj zemlji doživio. Sva sreća, naši su članovi razumjeli o čemu se tu radi. Tješim me jedna indijanska poslovice koja kaže: "Veličina nekog ratnika mjeri se veličinom njegovih neprijatelja". Neki mediji su me sustavno prozivali samo zato jer sam bio na čelu sindikata javnih službenika, uhljeba, tako zovu radne ljude, dakle zaposlenika koji plaće primaju iz proračuna i za čije plaće oni moraju izdvajati poreze. Medijske kuće su također poduzetnici koji moraju isplaćivati plaće novinara i ostvarivati dobit. Kao takvi, po naravi svojih interesa, poistovjetili su svoje materijalne interese s interesima cijelog gospodarstva, smatrajući to čak univerzalnim interesima cijelog društva, pa su nji-

hovi vlasnici po prirodi svojih interesa impregnirani u vulgarno neoliberalne ideologije u kojima javna potrošnja, porezi i sindikati zapravo smetaju.

- Dakle, napadaju Vas iz poslovnih interesa?

- Najviše zaraduju medijske kuće kojima je laž i senzacionalizam modus operandi. Ja sam bio očito dobra roba za njihove komercijalne rezultate. Združeni materijalni interes s pripadajućim svjetonazorom njihovih vlasnika uzrok je animozitetu prema radnim ljudima, sindikatima a pri tome i njihovim čelnicima. Paradoksalno, sindikati su u hrvatskom društvu njegov čestiti dio. Time je to veći apsurd. Volim reći da se u Remetincu ne bi moglo održati Gospodarsko-socijalno vijeće, iako su tamo prisutni predstavnici dva partnera. Fali jedan, fale sindikati. I protiv drugih sindikata vodile su se tendenciozne kampanje. Sindikati zbog toga doista i trpe, jer ti mediji ipak imaju utjecaj na jedan broj ljudskih glava.

- Mislite da se neki mediji dogovaraju s Vladom, aktualnom vlašću?

- Čini mi se da ne. Barem ne sustavno. Tu se prije radi o neizravnom utjecaju. Mediji imaju svoje poslovne interese i svoja shvaćanja, a politika kada je politikanstvo podilazi mediji-

ma. To je jedan od ključnih razloga zašto se Hrvatska ne može izgraditi kao funkcionalna demokracija. Antun Vujić je to nazvao medijskom kolonizacijom politike.

Laščana reakcija zahtjeva

- Sindikati javnih i državnih službi ove godine imaju uspjeha u pregovaranju. Dođu li do premijera Andreja Plenkovića, povišica je zajamčena.

- Obrnuto je. Kada nešto misli dati, premijer dolazi k nama. U međuvremenu mi i ministri mučimo jedni druge, jer oni nemaju mandat za popuštanje.

- Je li ova povišica u javnom sektoru zbog predizbornog vremena ili straha da radnici ne izađu na ulice?

- Zbog jednog i drugog. Ali, postoji i treći razlog. Vlada je popustila liječnicima, digla im je koeficijente i najavljuje daljnja materijalna poboljšanja. To je izazvalo lančanu reakciju. Javljuju se svi jer su sada narušeni međuodnosi. Primjerice, rezultati velikog i dugotrajnog štrajka u prosvjeti i sveučilištu od prije tri i pol godine poništeni su inflacijom, padom standarda, rastom drugih plaća u društvu i ponovno poremećenim odnosima u javnim i državnim službama.

Ulazak u Shengen nije previše relevantan, a samo upućeni znaju koliko je ulazak u eurozonu rizičan za zaostalu zemlju. Ulazak u sve te institucije bez autentične hrvatske politike koja rješava naše probleme ne znači ništa, samo okamenjuje našu nisku poziciju

- Znači li to da ni ova povišica nije dovoljna?

- Zadnji rast naših plaća, proizašao iz spomenutog štrajka prosvjetara iz 2019. godine, bio je isplaćen u siječnju 2021. godine. Od tada do danas osnovica je rasla 12 posto, inflacija 21 posto, a rast plaća u privredi i drugim sektorima društva 30 posto. Iako je sve zaključiti. To je situacija u kojoj se nalaze naši sveučilišni profesori. Prosvjetari će ovom sadašnjom intervencijom dobiti negdje oko 7 posto, što je još uvijek manje od ukupne inflacije, a znatno manje u odnosu na cijenu rada u drugim dijelovima društva. U rujnu bi nas trebali čekati pregovori o osnovici, međutim već je sada premijer najavio da ne raču-

namo na rast osnovice nakon ovog povećanja. Nadam se da nije upoznat s ovim podacima. U suprotnom bi takav stav bio čudan.

- Što mislite o tome da Vlada plaće, kao sada, nekima diže, a nekima ne, iako je rast cijena pogodilo sve.

- Ova odluka kao da je stigla s Mjeseca. Naime, ima svoju svjetlu i tamnu stranu. Raduje me da je Vlada intervenirala u korist ljudi s najnižim plaćama. Njih je inflacija pogodila najviše, jer su cijene hrane rasle znatno više od stope inflacije. Međutim, to nije izvela u sklopu kolektivnog pregovaranja. Stoga sindikati nisu imali priliku upozoriti je na slabosti ovako koncipiranog rješenja. Ono će proizvesti niz frikcija u sustavu pa će u nekim slučajevima ljudi s višim koeficijentima imati manju plaću od ljudi s nižim koeficijentima. Ova mjera bi se mogla progutati samo kao interventno rješe-

Ramko ŠUVAR/CROPIX

“U Vladi još nisu razumjeli da je sustav plaća sustav spojenih posuda. Ukratko, hrvatski sustav plaća nalazi se u paleolitu, tj. pretpovijesnom dobu, u usporedbi s time kako su plaće i pregovori sa sindikatima organizirani u zapadnim demokracijama. Kod nas niti ima volje, niti znanja niti svijesti o tome kako se to treba raditi”

nje dok traje inflacija i do novog Zakona o plaćama.

- Zaposleni s prosječnom ili iznadprosječnom plaćom ostaju bez povećanja plaća?

- Za nas je najveći problem da su ljudi na najodgovornijim, najkreativnijim i najstručnijim radnim mjestima, kao sveučilišni nastavnici, savjetnici u državnoj upravi, operni pjevači, ostali bez ikakve povišice. Takav odnos iritira, a posebno u svjetlu najave da neće rasti osnovica u ovoj godini. Time se ruši relativna cijena rada najkreativnijeg dijela populacije. Reakcija u našem sustavu je ovih dana burna. Kamo će nas to odvesti, ne mogu predvidjeti.

- Javne i državne službe dobit će novi Zakon o plaćama?

- U cijeloj priči najtamniji dio je razbijanje sustava plaća koji će na kraju izgledati kao mjeseceva površina, koju neće moći poravnati niti novi Zakon o plaćama. Razaranjem sustava plaća već dulje vrijeme Vlada gasi požarčiće na tako nespretn način da raspiruje nove. Razara umjesto da čuva i gradi sustav. Problem koji je doveo Vladu do ovog rješenja je posljedica takvog kratkovidnog postupanja. Naime, dizanje najnižih plaća motivirano je ne samo socijalnim i predizbornim motivima što je legitimno, već i potrebom da se riješi jedna anomalija. Naime, u javnom sektoru ljudi s najnižim koeficijentima imaju plaću ispod minimalne plaće. Posljedica je to, snažnijeg dizanja minimalne plaće zadnjih godina (što je pozitivno), ali istovremeno neadekvatnog dizanja osnovice u javnom sektoru. U Vladi još nisu razumjeli da je sustav plaća sustav spojenih posuda. Ukratko, hrvatski sustav plaća nalazi se u paleolitu, tj. pretpovijesnom

dobu, u usporedbi s time kako su plaće i pregovori sa sindikatima organizirani u zapadnim demokracijama. Kod nas niti ima volje, niti znanja niti svijesti o tome kako se to treba raditi.

Is mijana odluka suda

- Kako komentirate odluku Ustavnog suda koji je ukinuo odredbe Zakona o radu koje se odnose na veća prava članova reprezentativnih sindikata u odnosu na nečlanove i na članove nerezeprezentativnih sindikata, pa će sada svima pripadati ipak jednak regres i božićnica?

- Nije naglasak na nerezeprezentativnim sindikatima, već na odnosu članova i nečlanova sindikata. Reprezentativni sindikati ne vode bitku protiv drugih sindikata. Ne vode niti protiv nečlanova. Međutim, nije normalno u civiliziranom društvu da jedni brinu o zajedničkim interesima i općem dobru, a da plodove tih napora uživaju svi jednako, pa i oni koji tim naporima nikako nisu pridonijeli. Članovi sindikata troše svoje vrijeme i novce da bi sindikati kolektivno pregovarali. Nečlanovi samo ubiru njihove plodove. Taj je problem odavno uočen u demokratskom svijetu, i u praksi i u teoriji. I riješen u mnogim zemljama, od Kanade, Slovenije, do Bugarske, od

Švedske i Belgije do Njemačke, i tako dalje. To nigdje, u sustavima liberalne demokracije, nije protuustavno osim kod našeg Ustavnog suda. Njihova odluka ne govori o problemu samome, već o njima samima. Ali to je posebna tema.

- Što znači takvo izjednačavanje sindikata odnosno članova i nečlanova?

- Ne treba biti jako pametan da bi se shvatilo kako ta odluka nije donesena principijelno i u korist nečlanova Sindikata. Jeste, na prvi pogled za one koji ne mogu vidjeti dalje od nosa. Ali posljedice takvih odluka bit će daljnje slabljenje sindikata i gubitak članstva, jer će mnogi rezonirati, kao i do sada, zašto bih nešto plaćao, ako to mogu dobiti besplatno. Rezultat će biti da i nečlanovi i članovi neće imati snažne organizacije koje se mogu izboriti za njihova prava. Kada se radila ta zakonska odredba, konzultirana su njemačka rješenja, i u Njemačkoj to nije diskriminacija nečlanova sindikata. Samo je kod nas.

- Zašto?

- Zato što Ustavni sud laže. U svojoj odluci iznosi neistinu da u Njemačkoj nije tako kako tvrdi Vlada. Neki dan je Deutsche Welle na primjerima iz Njemačke de facto ismijao odluku našeg Ustavnog suda. Diskriminiran zbog

mo neki stimulans ili povrat dijela članarine. Ustavni sud je sada ozakonio pravu diskriminaciju. Diskriminirani su članovi sindikata, diskriminirani su oni koji nešto daju zajednici. To nitko ozbiljan i upućen u svijetu ne smatra problemom diskriminacije, osim na katedri radnog prava Pravnog fakulteta u Zagrebu i njegove depandanse u radnopravnim pitanjima - našeg Ustavnog suda.

Snažan rast je imperativ

- Imate doista bogato sindikalno iskustvo. Čija je Vlada bila najtvrdi pregovarač o kolektivnim pravima radnika, koji je premijer bio nezgodan za sindikate?

- U pregovorima za veće plaće ili da nam ne smanje plaće najtvrdi je bio Zoran Milanović, a u pregovaračkoj izvedbi Slavko Linić. Ali, istini za volju, oni su imali i najtežu situaciju. Bilo je to usred financijske krize kada su izvor financiranja presušili, kada je EU davala katastrofalno krive savjete kako iz nje izaći; smanjivanjem plaća i uravnoteženjem proračuna. Danas EU radi upravo suprotno od onog što su tada savjetovali. Tada je na u punom cvatu cvao neoliberalni duh vremena koji je slao ekonomski pogrešne poruke - što je kasnije dokazala cijela plejada svjetskih ekonomista i dobitnika Nobelove nagrade za ekonomiju. Milanović o ekonomiji nije ništa znao. Linić je bio slabiji makroekonomski nego financijski. Slušali se nekritički savjete iz Bruxellesa. Držim da ni Andrej Plenković ne bio ni za zmo drugačije djelovao u tim okolnostima. Isto bi se ponasali jer svi plešu na glazbu iz Bruxellesa. Oni kao diplomati ne mogu o tim ekonomskim pitanjima odlučivati samostalno. Moraju je na nekoga osloniti. Hrvatska nema autentičnu politiku i nemate političku snagu koja bi promislila izvorne interese hrvatskog društva. Važnije su im rejting agencije, javni dug i deficit, što je zapravo od sekundarne važnosti.

- A što je važno?

- Imperativ Hrvatske je snažan rast i hitno povećanje plaća. Važno je što se 400 tisuća ljudi iselilo iz ove zemlje, a ne briselske preporuke, iako su one danas manje-više u redu - sugeriraju povećanje plaća. EU je sposobna učiti na svojim interes općem i dugoročnom i jer računa da će uvijek biti onih koji će iz moralnih razloga sudjelovati u zajedničkom dobru.

- Možete li biti jasniji?

- Nisam ja diskriminiran zato jer mi ne daju pečati dok se ne učlanim u ribolovno društvo. Ako želim biti ribič moram imati dozvolu iako su rijeka ili potok javno dobro i pripadaju svima. Međutim, netko o njima, o ribnom fondu brine i ja to moram cijeliti i platiti. U povijesti nisu zatvarani, ubijani, tučeni neaktivni radnici, već sindikalni aktivisti i borci za ljudska prava i samo oni mogu zbog svoje aktivnosti biti diskriminirani. Luda je zemlja u kojoj je obrnuto.

- Da, uvijek je problem s ribičima. No, postoji i drugo tumačenje - ljudi su pred zakonom jednaki, pa zašto da netko dobije pedeset eura veći regres iz državne kase?

- Ljudi su pred zakonom jednaki, naravno, ali ove odluke donesene su po Zakonu, čije su odredbe upravo uspostavljaju jednakosti, jer oni koji nešto daju za zajedničko dobro, trebali su razmjerno tome nešto i dobiti, reci-

Ramko ŠUVAR/CROPIX

- to nam neće dati EU, nego moramo sami. Mogu li u tome pomoći, dobro, ako ne, čitat ću knjige i slušati glazbu koju volim.

- **Socijaldemokrati kao stranka iskusnih političara ima iznimno nizak rejting. Kako to komentirate?**

- Čudim se tome i nemam odgovor na vaše pitanje. Otišao sam tamo gdje mislim da su ljudi pošten i imaju dobre namjere. Poštujem Davorka Vidovića još od kada je bio ministar, obrazovan je i vrlo iskusan. On ne lupeta po Saboru, ne govori demagoški i to se pokazalo u brojnim slučajevima. Naprimjer, kada je glasovao u prilog obuke ukrajinskih vojnika. No, doista se bojim da se to u hrvatskoj političkoj kulturi neće prepoznati. Sekundarno mi je je li to gubitnička ili pobjednička pozicija, a primarno mi je inzistirati na vizijama i principijelnim političkim pitanjima. Ako postoje jasne ideje, doći će i politički rezultat. U to sam uvjeren.

Jasne ideje i politički rezultat

- **Niste razmišljali o drugim strankama, nekad se iz sindikata prelazilo u HDZ?**

- Svjetonazorski nisam u tom filmu. HDZ ima i zasluga i grijeha, ali moji su politički prioriteti drugačije posložen. Interesi nacije i države trebaju se svoditi na interese njenih ljudi, a ne obrnuto. Država je apstrakcija ako nije u službi građana. Hrvatska je na žalost disfunkcionalna i kao društvo i demokracija, zemlja nerazvijenih institucija i bez samosvojne politike, u kojoj najvažnija stvar, a to je dostojanstvo i prava običnog čovjeka nisu relevantni politički cilj. HDZ ne djeluje na tom pravcu, već petrificira postojeće stanje.

- **Vi i Vidović bili ste na suprotnim stranama kada je on bio ministar rada u vladi Ivice Račana?**

- Točno, bili smo samo po defaultu, ali tada je socijalno partnerstvo bilo na najvišem, gotovo skandinavskom modelu. Nije se svodilo na formu kao

sada, već je rješavalo probleme društva i ekonomije. Za to su zaslužni nezabornjavni Goran Granić i Davorko Vidović.

- **Je li Račanova Vlada bila jedina vlada ljevice u Hrvatskoj - za Milanovića ste i sami rekli kako je slijedio neoliberalizam iz Bruxellesa?**

- Nije ni Račanova vlada djelovala u duhu istinske socijalne demokracije jer je djelovala usred kulminacije neoliberalnog duha vremena u svijetu. Taj duh vremena nas je tada sve progutao, pa i mi sindikati smo znali lupetati ne-

danas. Naravno, to nije kompenzacija za izostanak demokratskih, građanskih i nacionalnih prava. Međutim, kada sam u to doba javno djelovao u prilog društvene i nacionalne emancipacije nisam očekivao ovakvo srozavanje prava naših građana. Za mene to znači srozavanje Hrvatske.

- **Što bi, po Vašem mišljenju, bila prava socijaldemokratska vlast?**

- Supstrat svake socijaldemokratske politike mora biti jačanje dostojanstva čovjeka, kroz funkcioniranje instituci-

”

Pokušaj da se javni dug smanjuje štednjom, tj. smanjenjem iznosa duga je bio ključni promašaj europske politike u vrijeme financijske krize pa utoliko i Milanovićeve Vlade. Sadašnja vlada se hvali smanjenim javnim dugom, ali to nije postigla politikom štednje, naprotiv, troši širom šorom, već je dug pao sam od sebe budući da je rasla proizvodnja

oliberalne floskule. Tek nas je financijska kriza sve osvjestila. Ne samo nas, već dobar dio svijeta. Socijaldemokracija ne smije zaboraviti što je socijalna pravda i država. Ona mora jačati, a ne zapostavljati javne servise kao najbolji način ostvarenja društvene kohezije, smanjivanja nejednakosti, ukratko ostvarenja digniteta građana.

Ništa od skandinavske politike

- **Dakle, Hrvatska nikad nije imala ljevicu na vlasti?**

- Nezavisna Hrvatska nije imala priliku imati politiku skandinavskog tipa i na tome graditi svoju budućnost. Prije toga imali smo nedemokratsko uređenje, ali na žalost moram konstatirati da su radnici i obični ljudi u to vrijeme imali povoljniji društveni položaj nego

- **Hoće li nam izbori, koje čekamo kao "majku svih bitaka", a rovovi se već kopaju, nešto promijeniti?**

- HDZ nema potencijal za korijentne promjene koje bi građanima osigurale pristojno življenje. Oni su ipak konglomerat raznih partikularnih interesa između kojih se Plenković kreće i time ekvilibrira, manje ili više uspješno. Tu se ne može probiti ono što je vitalni nacionalni interes, briga za običnog čovjeka i zaustavljanje iseljavanja. Mi ne moramo biti bogati, ali moramo štiti dostojanstvo svakog građana. Ono ne ovisi samo o materijalnom stanju. Problem je što su mnogi ljudi već odglasovali nogama. Da nema tog ventila i bijega u inozemstvo, na ulicama bi bilo kravala. Ovako najaktivniji ljudi odu iz države i mirna bosna. Svi se problemi tako rješavaju. Toliko je lako otići da je pravo čudo kako netko ostaje.

- **Mogu li lijeve i pseudolijeve stranke, od Radničke fronte do Možemo! i SDP-a te vas Socijaldemokrata, učiniti nešto na promijeni socijalne klime, bez obzira kako će proći na izborima?**

- To je neizmerno teško pitanje. Možda bi mogle, ali ne mogu to prognozirati. Možda sa strankom Možemo!, u SDP-u smo primijetili neke nove vjetrove u odnosu na sindikate, ali stidljivo to komuniciraju. Neoliberalni duh je tamo vjerojatno još prisutan, i možda su u tijeku previranja oko tih pitanja. Što se tiče mojih Socijaldemokrata, čini mi se da su oni još uvijek u procesu profilacije. Vjerojatno je to pred nama.

Stranka hrvatskog mentaliteta

- **Hoće li izbore odlučiti neodlučni? Birači koji izlaze, ali još ne znaju kuda idu.**

- To je moguće, ali oni glasaju po akcidencijama. Nešto im se danas dopadne, pa glasaju po hiru, kod njih mnogo toga ovisi o slučaju. Ne odlučuju svjetonazorski i to je neizvjesno područje gdje se ništa ne može predvidjeti. Ali, to je demokracija koja ima mnogo mana, no složio bih se s Churchillom - sve drugo je puno gore.

- **Kako gledate na poruku Ivice Puljka "Ili HDZ ili Hrvatska". Prilike u društvu nisu ili-ili?**

- Slažem se s time da nisu. Nije ili-ili. HDZ ne bi bio na vlasti da nije stranka hrvatskog mentaliteta, kako je govorio pokojni Zvonimir Berković. Mentalitet se može promijeniti, ali na veoma dugom štapu. Članstvo u EU-u je tome doprinos.

- **Hrvatska se učlanila u sve klubove - EU, NATO, Schengen, eurozonu - ali je još uvijek daleko od prve lige. Što da se radi?**

- Na dnu EU smo s Bugarima. To je neuspjeh politike u proteklih trideset godina. Ono što smo svi priželjkivali i zbog čega su tisuće dale život - da se Hrvatska otkači od siromaštva i zaostalosti - to se pokazalo neostvarenim. 1990. bili smo ispred svih ostalih tranzicijskih zemalja. Hrvatska kao država ekonomski nije uspjela i tu nema dileme. Ulazak u Shengen nije previše relevantan, a samo upućeni znaju koliko je ulazak u eurozonu rizičan za zaostalu zemlju. Ulazak u sve te institucije bez autentične hrvatske politike koja rješava naše probleme ne znači ništa, samo okamenjuje našu nisku poziciju.